

Aan De Minister van Verkeer, Vervoer
en Ruimtelijke Planning
Mevr. Zita Jesus-Leito
Berg Arrarat Perceel C
Alhier

Uw nummer 2018/022085 Uw brief van: 11 juni 2018 Ons nummer: 26092018.01 Willemstad, 26 september 2018
(letter): e.a.

Onderwerp: Advies inzake Dividendbeleid
DC-ANSP 2015-2022
(Art. 5 P.B. 2014, no. 3 (GT))

Bijlagen:

1 Inleiding

De adviseur heeft - daartoe verzocht door de Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (hierna: de Minister) bij brief van 11 jun 2018 (zaaknummer: 2018/022085) - op 26 juni 2018 een eerste advies met betrekking tot het dividendbeleid 2015-2022 van Dutch Caribbean Air Navigation Service Provider N.V. (hierna: DC-ANSP) uitgebracht (nummer: 26062018.01). In voornoemd advies stelde de adviseur niet tot toetsing van het dividendbeleid te zijn gekomen, onder meer vanwege het ontbreken van de vereiste motivering zijdens de Minister met betrekking tot het voorgestelde dividendbeleid van DC-ANSP 2015-2022.

Op 7 september 2018 heeft de adviseur van de Minister vervolgens diverse omslagen (zaaknummers: 2018/022085, 2018/022082, 2018/040894, 2018/022089, 2018/022092, 2018/040067) met additionele stukken ontvangen - bedoeld ter nadere motivering - ter zake het verzoek aan de adviseur om het dividendbeleid 2015-2022 van DC-ANSP te toetsen.

Conform artikel 5 lid 1 van de Landsverordening corporate governance dient de verantwoordelijke Minister, voor zo veel als dat mogelijk is, te bewerkstelligen dat een vennootschap een dividendbeleid zal hebben dat voldoet aan balansnormering. Artikel 5 lid 2 van de Landsverordening corporate governance stelt dat indien door of namens een Minister wordt beslist of meebeslist over de vaststelling of aanpassing van het dividendbeleid van een vennootschap, de Minister een voornemen daartoe schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur corporate governance dient te melden. In overeenstemming met artikel 5 lid 3 van de Landsverordening corporate governance dient de adviseur corporate governance aan te geven of er tegen die vaststelling of aanpassing al dan niet zwaarwegende bezwaren zijn die verband houden met balansnormering.

2 Ontvangen en geraadpleegde relevante documenten

- Brief van de Minister d.d. 11 juni 2018 met zaaknummer 2018/022085 aan de SBTNO, betreffende de aanbieding ter toetsing van het dividendbeleid 2015-2022 DC-ANSP;
- Brief van DC-ANSP d.d. 24 mei 2018 met referentienummer DCANSP/MA/uit/2018/5/932 aan de aandeelhouders, betreffende het dividend;

- Brief van DC-ANSP d.d. 23 mei 2018 met referentienummer DCANSP/MA/uit/2018/5/935 aan de aandeelhouders, betreffende het verzoek tot goedkeuring “DC-ANSP Dividend Policy and Dividend Distribution 2015-2022”;
- Document “Dutch Caribbean Dividend Air Navigation Service Provider N.V. Dividend Policy and Dividend Distribution for the years 2015-2022” d.d. 8 mei 2018;
- Advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 (zaaknummer: 2018/022085) aan de Minister betreffende het dividendbeleid 2015-2022 DC-ANSP;
- Advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 (zaaknummer: 2018/040894) betreffende dividenden en bijdragen DC-ANSP 2018-2023, met als bijlage de reactie van DC-ANSP d.d. 17 augustus (referentie: DC-ANSP/MA/UIT/2018/1389) op het voorstel van 8 augustus van het Ministerie van Financiën met betrekking tot het concept-dividendbeleid 2015-2022 van DC-ANSP;
- De jaarrekening 2017 van DC-ANSP;
- Advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 (zaaknummer 2018/022092) met betrekking tot de jaarrekening;
- Het business plan 2019-2023 van DC-ANSP van 23 mei 2018;
- Advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 (zaaknummer: 2018/022089) aan de Minister met betrekking tot de beoordeling van het business plan 2019-2023 van DC-ANSP;
- Statuten van DC-ANSP, laatstelijk gewijzigd d.d. 25 mei 2012; en
- Online uittreksel van het Handelsregister van de Kamer van Koophandel van Curaçao van DC-ANSP van 22 juni 2018.

3 Melding aan de adviseur

De adviseur heeft - daartoe verzocht door de Minister van Verkeer, Vervoer en Ruimtelijke Planning (hierna: de Minister) bij brief van 11 jun 2018 (zaaknummer: 2018/022085) - op 26 juni 2018 een eerste advies met betrekking tot het dividendbeleid 2015-2022 van DC-ANSP uitgebracht (nummer: 26062018.01). In voornoemd advies stelde de adviseur niet tot toetsing van het dividendbeleid te zijn gekomen, onder meer vanwege het ontbreken van de vereiste motivering zijdens de Minister met betrekking tot het voorgestelde dividendbeleid van DC-ANSP 2015-2022.

Op 7 september 2018 heeft de adviseur van de Minister vervolgens diverse omslagen (zaaknummers: 2018/022085, 2018/022082, 2018/040894, 2018/022089, 2018/022092, 2018/040067) met additionele stukken ontvangen - bedoeld ter nadere motivering - ter zake het verzoek aan de adviseur om het dividendbeleid 2015-2022 van DC-ANSP te toetsen.

In vorenbedoelde omslagen heeft de adviseur - naast het eerder ontvangen concept-dividend beleid 2015-2022 van DC-ANSP - de jaarrekening 2017 en het business plan 2019-2023 van DC-ANSP alsmede diverse adviezen van het Ministerie van Financiën met betrekking tot het dividendbeleid, de jaarrekening en het businessplan aangetroffen.

4 Wettelijke bepalingen betreffende het voornemen tot vaststelling dividendbeleid

Conform artikel 5 van de Landsverordening corporate governance bewerkstelligt de verantwoordelijke Minister, voor zoveel als dat mogelijk is, dat een vennootschap een dividendbeleid zal hebben dat voldoet aan de balansnormering. Indien door of namens de verantwoordelijke Minister wordt beslist of meebeslist over de vaststelling of aanpassing van het dividendbeleid van een vennootschap, meldt hij het voornemen daartoe schriftelijk en gemotiveerd aan de adviseur corporate governance.

Volledigheidshalve zij gesteld dat conform artikel 1 onder e. van de Landsverordening corporate governance onder dividendbeleid wordt verstaan de jaarlijkse besluitvorming van een vennootschap inzake de winstbestemming teneinde de vermogensverschaffers een redelijke vergoeding te bieden voor het door hen geïnvesteerde vermogen. Eveneens conform artikel 1 onder b. van de Landsverordening corporate governance dient onder balansnormering te

worden verstaan het bepalen van een zodanige adequate vermogensstructuur dat de continuïteit van de vennootschap op lange termijn wordt gewaarborgd.

In dit kader dient het bestuur van een vennootschap conform onder andere artikel 2.1 van de Code een beleidsplan, jaarplan en jaarlijkse exploitatie- en investeringsbegroting op te stellen alsmede zorg te dragen voor zowel een voorstel voor een deugdelijke balansnormering als dividendbeleid.

Het bestuur dient in dit kader ook in het bijzondere te handelen met in achtneming van het gestelde in artikel 3.4 en 3.5 van de Code.

Het voorgaande brengt met zich mee dat alvorens bij een vennootschap tot enige dividenduitkering wordt overgegaan, gehandeld dient te worden met in achtneming van het gestelde in de Landsverordening corporate governance, de Code, de wet en regelgeving en de statutaire bepalingen.

De verantwoordelijke Minister dient het voorgaande te bewerkstelligen en in het verlengde hiervan jaarlijks voorafgaand aan een boekjaar de balansnormering en dividendbeleid aan de adviseur te melden.

Met betrekking tot winstbestemming en dividend is in artikel 25 en 26 van de statuten van DC-ANSP is het volgende opgenomen:

Artikel 25

1. Uitkering van winst ingevolge het in dit artikel bepaalde geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij geoorloofd is.
2. De winst staat ter vrije beschikking van de algemene vergadering. Ieder aandeel is voor een gelijk deel gerechtigd in de uit te keren winst. Bij staking van stemmen over uitkering of reservering van winst wordt de winst waarop het voorstel betrekking heeft gereserveerd.
3. De vennootschap kan aan de aandeelhouders en andere gerechtigden uit de voor uitkering vatbare winst slechts uitkeringen doen voorzover het eigen vermogen na betaling van die uitkeringen groter is dan het bedrag van het nominaal kapitaal.
4. Bij de berekening van de winstverdeling tellen de aandelen die de vennootschap in haar eigen kapitaal houdt niet mee, tenzij deze aandelen belast zijn met een vruchtgebruik.
5. Het bestuur mag tussentijds slechts uitkeringen doen indien de raad van commissarissen zulks heeft goedgekeurd en aan het vereiste van lid 3 is voldaan.

Artikel 26

1. Het dividend staat vanaf een maand na het besluit tot uitkering ter beschikking van de aandeelhouders, tenzij de algemene vergadering of, in het geval van een tussentijdse uitkering, het bestuur, een andere termijn vaststelt.
2. Dividenden ten aanzien waarvan de betreffende aandeelhouder niet binnen vijf jaar na de beschikbaarstelling aanspraak op uitbetaling heeft gemaakt, vervallen aan de vennootschap.

5 Toetsing Balansnormering en Dividendbeleid DC-ANSP 2015-2022

5.1 Voorgesteld (concept)dividendbeleid 2015-2022 door DC-ANSP d.d. 8 mei 2018

DC-ANSP heeft per 10 oktober 2010 drie aandeelhouders, te weten het Land Curaçao (73,3%), het Land Sint-Maarten (18,75%) en de Staat de Nederlanden (7,95%).

De voorgestelde balansnormering en het voorgestelde dividendbeleid 2015-2022 van DC-ANSP komt samengevat op het volgende neer:

- Als liquiditeitsvereiste geldt een current ratio - vlottende activa / kortlopend vreemd vermogen - van 2;
- Als solvabiliteitsvereiste geldt (per 31-12-2017) een solvabiliteitsratio - eigen vermogen/totaal vermogen - van 50%. [Ter vergelijking: bij het dividendbeleid over 2013-2014 werd een solvabiliteitsratio van 23% voorgesteld].
- Indien aan beide ratio's is voldaan kan, mits de opschortende [statutaire] voorwaarden dit toelaten, dividenduitkering weloverwogen plaatsvinden bij besluit van de Algemene Vergadering van Aandeelhouders, met dien verstande dat dividenduitkering niet kan plaatsvinden indien de solvabiliteitsratio of beide ratio's onder het vereiste niveau komen na de voorgenomen dividenduitkering.
- Indien niet wordt voldaan aan de liquiditeitsratio, maar wel aan de solvabiliteitsratio (na de voorgenomen dividenduitkering) dan kan een voorwaardelijk dividenduitkeringsbesluit worden genomen, waarbij de daadwerkelijke dividenduitkering slecht zal kunnen plaatsvinden wanneer de liquiditeitsratio weer aan de vastgestelde norm voldoet (current ratio van 2).

De door DC-ANSP voorgestelde balansnormeringen zijn gebaseerd op de gemiddelde solvabiliteits- en liquiditeitsratio's blijkens de balans van de laatste vijf jaar, waarbij voor wat betreft de solvabiliteitsratio per 31-12-2017 rekening is gehouden met een trendbreuk ten gevolge van een verlaging van de pensioenverplichtingen sinds 2015.

Verder geeft DC-ANSP aan dat bij het formuleren van het dividendbeleid onder meer nog rekening is gehouden met:

- Operationele, investerings- en financieringsverplichtingen, met name in relatie tot een leningsovereenkomst bij de PSB Bank N.V.;
- De uit het Landsbesluit Air Traffic Services en overige externe regelgeving voortvloeiende structurele investeringsvereisten ten aanzien van infrastructuur en capaciteit, zodat internationale kwaliteits- en veiligheidsstandaards blijven gewaarborgd.

Op basis van het voorgaande geeft DC-ANSP de volgende overwegingen met betrekking tot dividenduitkering voor de jaren 2015-2018:

- In paragraaf 10.1 van het dividendbeleid DC-ANSP wordt gesteld dat voor de boekjaren eindigende op 31 december 2015 en 2016 geen dividenduitkering is overwogen, vanwege het niet voldoen aan de minimale liquiditeitsvereiste, zijnde een current ratio van 2.
- Voor het boekjaar eindigende op 31 december 2017 volgt met name uit de brief van 24 mei 2018 van DC-ANSP aan de aandeelhouders dat, afgezet tegen de norm van een liquiditeitsratio van 2 en een solvabiliteitsratio van 50%, de jaarrekening 2017 met een liquiditeits- en solvabiliteitsratio van respectievelijk 1,45 en 48,96% niet voldoet aan de criteria van het voorgestelde dividendbeleid 2015-2022 ter uitkering van dividend. Dientengevolge verzoekt DC-ANSP om het resultaat van het jaar 2017 volledig toe te voegen aan het eigen vermogen.
- In paragraaf 10.2 van het dividendbeleid DC-ANSP is met betrekking tot het boekjaar 2018 aangegeven dat in de algemene vergadering van aandeelhouders van 22 februari 2018 is besloten dat de agioreserve zal worden uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van hun aandelenparticipatie. Dit heeft gevolgen voor de vermogensverhouding van de vennootschap, hetgeen bij de dividendoverweging voor 2018 zal worden betrokken.

5.2 Advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 met betrekking tot het voorgestelde (concept)dividendbeleid 2015-2022 DC-ANSP

In het advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 met zaaknummer 022085 wordt het voorgestelde dividendbeleid van DC-ANSP voor de periode 2015-2022 d.d. 8 mei 2018 beoordeeld. In de inleiding geeft het Ministerie van Financiën aan bij die beoordeling ook de volgende door DC-ANSP overlegde documenten te hebben betrokken:

- Notitie dividenduitkering door ANSP's gedateerd juni 2018, opgesteld door SEO Economisch Onderzoek;
- The capitalization structure of DC-ANSP gedateerd 26 juni 2018 opgesteld door DC-ANSP

De adviseur heeft de twee bovenvermelde documenten niet in de stukken aangetroffen.

Met betrekking tot de wijze waarop DC-ANSP de solvabiliteits- en liquiditeitsnormen heeft bepaald stelt het Ministerie van Financiën dat het verheffen van de huidige eigen situatie tot de norm voor solvabiliteit en liquiditeit, nadat de financieringsverhouding binnen de vennootschap drastisch zijn veranderd - de door DC-ANSP aangehaalde trendbreuk -, geen stand kan houden.

Na overleg te hebben gevoerd met DC-ANSP komt het Ministerie van Financiën alles overwegende tot de volgende balansnormering en het volgende dividendbeleid:

- Een solvabiliteitsratio van 40% (conform het eerder vastgelegd beleid)
Hoewel het Ministerie van Financiën de door DC-ANSP opgesomde risico's onderschrijft, zijn onvoldoende redenen aangegeven om een hogere solvabiliteitsratio dan 40% te rechtvaardigen. Financiën noemt in zijn advies als voorbeeld UTS - met een norm van 35% - waar vergelijkbare risico's spelen op het gebied van volatiliteit van de afnemers en technologische veroudering.
- Een current ratio van 1,5 (conform de ratio van andere overheidsvennootschappen)
Er zijn door DC-ANSP onvoldoende redenen aangegeven om een current ratio van 2 te rechtvaardigen. Vergelijking met de andere vennootschappen geeft aan dat een current ratio van 1,5 gebruikelijk is. Daarnaast kent DC-ANSP geen voorraden en is een lagere ratio op zijn plaats.
- Aanvullende bepalingen bij de berekening van de current ratio
 - Er moet [bij de posten onder de kortlopende schulden] onderscheid worden gemaakt tussen [enerzijds] de normale kortlopende schulden (factor 1,5) en [anderzijds] schulden die als incidentele post kunnen worden beschouwd (factor 1) of posten waarvoor geen betalingen nodig zijn (factor 0).

Als voorbeeld van deze laatste categorie noemt het Ministerie van Financiën de post "Contribution of the Government of the Dutch Kingdom" [in de jaarrekening 2017], die bestaat uit een bijdrage van Nederland in de investeringen van apparatuur/installaties op Bonaire en Aruba die gelijk aan de afschrijvingstermijn over tien jaren als opbrengst wordt uitgesmeerd en derhalve geen schuld betreft en zeker niet kortlopend.

- Indien de current ratio niet aan de norm voldoet dient deze vanuit overschotten op de solvabiliteitsnorm te worden aangevuld en wordt opnieuw berekend of de herziene current ratio wel aan de norm voldoet.
Het Ministerie van Financiën wijst in dit verband op de samenhang tussen solvabiliteit en liquiditeit in de situatie waarin de vennootschap voorkeur geeft aan het financieren van investeringen met eigen middelen / ingehouden winsten en stelt de volgende berekeningsmethodiek voor:

Wanneer de solvabiliteitsratio groter is dan 45% en de liquiditeitsratio lager is dan 1,5 [dan wel de gewogen norm] wordt bij de berekening van de current ratio het bedrag van de liquide middelen verhoogd met het bedrag waarmee de solvabiliteit 45% van

het totale vermogen overschrijdt. [Opmerking: de adviseur neemt aan dat in het laatste zinsdeel is bedoeld te schrijven '... verhoogd met het bedrag waarmee het eigen vermogen 45% van het totale vermogen overschrijdt']

- Voorwaardelijke dividendbepaling

Voorwaardelijke dividendbepaling [c.q. het voorwaardelijk dividenduitkeringsbesluit zoals voorgesteld in het dividendbeleid van DC-ANSP] is alleen toegestaan indien het overschot op de solvabiliteit *onvoldoende* is om het tekort op de liquiditeit op te heffen.

- Maximering jaarlijkse dividenduitkering

Jaarlijkse dividenduitkeringen kunnen worden gemaximeerd tot 5% van het eigen vermogen, zijnde een redelijke vergoeding voor het ingebrachte kapitaal.

In het advies van het Ministerie van Financiën wordt nog ingegaan op een tweetal punten uit het door DC-ANSP voorgestelde dividendbeleid, die niet direct onderdeel vormen het een dividendbeleid - balansnormen en normen voor dividendbepaling -, maar die wel relateren aan het dividendbeleid vanwege de mogelijke (ongunstige) gevolgen voor de hoogte van de voor toekomstige dividenden te bestemmen winsten. Het gaat om de volgende punten:

1. De (wijze van de) vorming van een Infrastructure and Capacity Building Reserve (vanaf 1 januari 2018)
2. Het al dan niet (kunnen) toekennen dan wel (kunnen) bestaan van enige vorm van autonomie van DC-ANSP bij de bepaling van de winstbestemming

Met betrekking tot het eerste punt stelt het Ministerie van Financiën - onder verwijzing van paragraaf 6.4 van het voorstel van DC-ANSP - onder meer dat de door DC-ANSP aangegeven wijze en bepaling voor de vorming van de Infrastructure and Capacity Building Reserve (ICBR) voor toekomstige investeringen onvoldoende is uitgewerkt en bovendien voorbij gaat aan de mogelijkheid investeringen te doen middels interne financiering (afschrijvingen) en het aantrekken van vreemd vermogen. Het Ministerie van Financiën stelt voor vorming van een ICBR alleen van geval tot geval toe te staan en wel uitsluitend voor strategische uitbreidingsinvesteringen en voegt daaraan toe dat de ICBR onderdeel blijft vormen van het eigen vermogen.

Ten aanzien van het tweede punt richt het Ministerie zich op de tweede conclusie uit het door SEO opgestelde notitie dividenduitkering door ANSP's van juni, betreffende de bevoegdheid van een autonome ANSP om zelf te bepalen om inkomsten niet uit te keren, maar om te gebruiken te bekostigen reserves op te bouwen. Verwezen wordt naar artikel 2:18 (van een voor de adviseur onbekend brondocument): *'the autonomous ANSP will be empowered to retain the reserves it generates for the purpose of defraying air navigation services expenses and building up possible capital reserves.'*

Het Ministerie van Financiën stelt dat het vorenstaande in strijd is met de bepalingen uit het vennootschapsrecht, maar dat deze in de praktijk geen belemmering vormen vanwege het geheel van checks and balances, die op grond van het vennootschapsrecht en de code corporate governance gelden. Het Ministerie stelt evenwel voor om dit punt voor advies voor te leggen aan WJZ.

5.3 Overige aan het dividendbeleid gerelateerde documenten

In de stukken heeft de adviseur nog de volgende documenten aangetroffen die in zekere mate raken aan het dividendbeleid voor DC-ANSP, zoals voorgesteld door het Ministerie van Financiën in het advies van 5 september 2018 met zaaknummer 022085.

- Ten eerste heeft de adviseur een reactie van DC-ANSP van 17 augustus 2018 aangetroffen op een voorstel van het Ministerie van Financiën met betrekking tot het concept-dividendbeleid 2015-2022

van 8 augustus 2017. Het voorstel van het Ministerie van Financiën d.d. 8 augustus is bij de adviseur overigens niet bekend.

- Ook is aan de adviseur een businessplan 2019-2023 van DC-ANSP gedateerd 23 mei 2018 toegezonden, met daarbij ...
- ... een advies ter zake van het Ministerie van Financiën d.d. 5 september 2018 (zaaknummer: 2018/022089).
- Daarnaast heeft de adviseur een advies van het Ministerie van Financiën van 5 september 2018 met zaaknummer 2018/040894 mogen ontvangen betreffende dividenden en bijdragen DC-ANSP 2018-2023.

In bovenvermelde stukken komen - naast verschillen van inzicht over de te hanteren balansnormering - in het kort de volgende aanvullende (discussie)punten aan de orde:

- A. Betaling van kosten voor diensten van de METEO door DC-ANSP.
- B. Beperkingen voor dividenden van DC-ANSP.
- C. Alternatieven voor dividenden van DC-ANSP.

Ad. A. De vraag die hierbij speelt is hoe moet worden omgegaan met de betaling van kosten voor diensten van de METEO over verstreken jaren (alsook het lopende en de toekomstige jaren). Het Ministerie van Financiën stelt dat in de jaarrekeningen van DC-ANSP vanaf 2010 bij de *niet uit de balans blijvende verplichtingen* melding wordt gemaakt van een jaarlijkse bijdrage in de kosten van de METEO van ca. Naf. 1,4 mln. DC-ANSP stelt zich evenwel op het standpunt zich niet verplicht te voelen de kosten van de METEO te betalen, omdat de Landsverordening waarop de bijdrage aan de METEO moet worden gebaseerd nog niet door de Staten is aangenomen. In het business plan 2019-2023 is een jaarlijkse bijdrage van ca. Naf. 1,4 mln. aan de METEO als post onder de *bedrijfskosten* opgenomen.

Ad B: DC-ANSP heeft door SEO laten onderzoeken hoe dividendbetaling zich verhoudt tot de relevante richtlijnen van de International Civil Aviation Organization (ICAO). Conclusie is dat dividenduitkeringen op basis van een redelijk rendement op het ingebrachte vermogen niet strijdig is met ICAO-regelgeving, mits de ANSP in staat blijft om de noodzakelijke investeringen te doen, waarbij - zo meldt het Ministerie van Financiën - niet is gesteld dat deze steeds met eigenvermogen / uit eigen middelen betaald moeten worden. DC-ANSP heeft aangegeven dat zij liever geen dividend uitkeert en de voorkeur geeft aan - als kosten te verantwoorden - bijdragen aan de burgerluchtvaart.

Ad. C Gezien de voorkeur van DC-ANSP heeft het Ministerie van Financiën - op verzoek van de Minister - gekeken naar een alternatieve oplossing voor de betaling van dividenden (2018-2023). De kern van de oplossing bestaat uit jaarlijkse (voorschot)betalingen voor METEO en burgerluchtvaartinstanties, gevolgd door een eindafrekening op basis van balansnormering, waarbij mogelijke overschotten - in samenspraak met de Minister c.q. de AvA - weer ten goede komen aan projecten / doelen binnen de burgerluchtvaart. De hoogte van de (voorschot)betalingen is zodanig gekozen dat het ruim past binnen de balansnormering. Het voorstel voorziet in een tussentijds evaluatie (als veiligheidsmaatregel). Het tegenvoorstel van DC-ANSP houdt in dat op basis van het gebruik van diensten van de METEO en de Curaçaose Burgerluchtvaart Autoriteit - middels een ten laste van het Land door een accountant gecertificeerd kostenallocatiemodel - kosten aan DC-ANSP in rekening mogen worden gebracht, die worden gemaximeerd, met inachtneming van de minimaal gewenste vermogensstructuur uitgaande van de geldende balansnormering. Het voorstel voorziet in een tussentijds evaluatie voor de hoogte van de in rekening te brengen kosten. Daarnaast zal het Land Curaçao vanaf 2018 af moeten zien van eventuele dividenduitkeringen op grond van het vastgestelde dividendbeleid. Het Ministerie van Financiën merkt op dat er in het tegenvoorstel van DC-ANSP geen mechanisme is aangegeven voor de bepaling en bestemming van mogelijke overschotten aan het einde van de periode, waardoor DC-ANSP feitelijk alleen wil betalen voor kosten, waartoe zij toch al verplicht zal worden en DC-ANSP bovendien wordt vrijgesteld van dividend.

In het advies van 5 september 2018 met zaaknummer 2018/040894 wordt de Minister geadviseerd om de wetgeving ter zake de kostendoorbelasting voor diensten van de METEO en burgerluchtvaartinstanties aan DC-ANSP zo spoedig mogelijk aan de Staten aan te bieden, alsmede een vergoeding vast te stellen voor METEO-diensten over de afgelopen jaren (al dan niet in overleg met DC-ANSP).

Daarnaast wordt geadviseerd de bepaling van dividenduitkeringen op basis van balansnormering in stand te laten blijven, zolang er geen [gezamenlijk gedragen] alternatieve oplossing voor de betaling van dividenden is.

5.4 **Beschouwing balansnormering en dividendbeleid door de adviseur**

Conform de Landverordening corporate governance wordt onder balansnormering verstaan het bepalen van een zodanige adequate vermogensstructuur dat de continuïteit van de vennootschap op lange termijn wordt gewaarborgd. Onder dividendbeleid wordt verstaan de jaarlijkse besluitvorming van een vennootschap inzake de winstbestemming teneinde de vermogensverschaffers een redelijke vergoeding te bieden voor het door hen geïnvesteerde vermogen

Aandeelhouders mogen van het bestuur van een vennootschap verwachten dat zij een passend beleid formuleren en implementeren waardoor de vennootschap jaarlijks een zodanige rentabiliteit realiseert dat een redelijke vergoeding aan de vermogensverschaffers kan worden geboden in de vorm van dividend.

De adviseur heeft uit de stukken kunnen opmaken dat er herhaaldelijk overleg heeft plaatsgevonden dan wel schriftelijk over en weer van gedachten is gewisseld tussen DC-ANSP en het Ministerie van Financiën omtrent de te hanteren balansnormering, het dividendbeleid en dividendbepaling (dan wel alternatieven voor dividenden). Hoewel er genoegzaam onderling is afgestemd, constateert de adviseur dat er niet tot een gezamenlijk voorstel voor de balansnormering en dividendbeleid is gekomen.

De adviseur merkt evenwel op dat er ook geen onderlinge overeenstemming hoeft te zijn tussen het Ministerie van Financiën/AVA en DC-ANSP. De AVA kan immers gemotiveerd - op grond van het gestelde door het Ministerie van Financiën - een afwijkend dividendbeleid en balansnormering vaststellen.

In het verlengde daarvan wijst de adviseur ook op artikel 25 van de statuten van DC-ANSP waarin ten aanzien van de winstbestemming onder andere is opgenomen dat de winst *ter vrije beschikking staat van de algemene vergadering [van aandeelhouders]*, alsmede dat uitkering van winst [in de vorm van dividend] geschiedt na vaststelling van de jaarrekening waaruit blijkt dat zij [op grond van het vastgestelde dividendbeleid] geoorloofd is.

Gesteld kan worden dat het Ministerie van Financiën een deugdelijk gemotiveerd ander voorstel voor een dividendbeleid en de dividendbepaling voor DC-ANSP heeft aangedragen waarbij de continuïteit dan wel bedrijfsvoering van DC-ANSP niet in het gedrang komt en waarbij conform het gestelde in de landsverordening de vermogensverschaffers een redelijke vergoeding zouden kunnen ontvangen voor het door hen geïnvesteerde vermogen.

De adviseur heeft daarbij wel de volgende opmerkingen en aanvullingen:

- Met betrekking tot de “aanvullende bepalingen bij de berekening van de current ratio” wordt geadviseerd op te nemen om de wegingsfactoren die lager zijn dan de “normale norm” slechts toe te passen als de totale omvang van de schuldcomponent waarvoor die lagere wegingsfactor geldt een zekere materialiteit heeft, bijvoorbeeld door het stellen van een ondergrens van 10% van de gehele schuld op korte termijn. Overigens is het aan te bevelen om voor posten die geen (korte termijn) schuld zouden blijken te zijn ook een voorstel te doen voor een administratieve correctie.
Geadviseerd wordt om de berekeningswijze voor de aanvulling van de liquiditeitsratio met overschotten op de solvabiliteitsnorm, indien de liquiditeitsratio niet aan de norm voldoet als volgt te formuleren:
Wanneer de solvabiliteitsratio groter is dan 45% en de liquiditeitsratio lager is dan *norm* wordt bij de berekening van de current ratio het bedrag van de liquide middelen

verhoogd met het bedrag waarmee *het eigen vermogen* 45% van het totale vermogen overschrijdt.

- De adviseur kan de voorgestelde *maximering* van de jaarlijkse dividenduitkering tot 5% van het eigen vermogen op zich volgen, maar het is de adviseur niet duidelijk waarom in het geval van DC-ANSP niet is gekozen voor een bepaalde payout ratio over de behaalde winst in een boekjaar, zoals dat bij andere vennootschappen wordt toegepast. De adviseur adviseert het toepassen van een bepaalde payout ratio over de behaalde winst (in plaats van dan wel naast de maximering tot 5% van het EV) in overweging te nemen.
- Voor de volledigheid merkt de adviseur nog op dat ook na een voorgenomen dividenduitkering aan de balansnormeringen moet zijn voldaan.

Gezien het feit dat het de adviseur uit de overlegde stukken niet is gebleken dat dividenduitkeringen op basis van een redelijk rendement op het ingebrachte vermogen in strijd zou zijn met regelgeving van de International Civil Aviation Organization, heeft de adviseur geen zwaarwegende bezwaren tegen het door het Ministerie van Financiën geformuleerde dividendbeleid voor DC-ANSP, met inachtneming van het voorgaande.

In de beschouwing van het dividendbeleid heeft de adviseur geen eventueel alternatief voor dividenden c.q. een dividendbeleid (met ingang van 2018) betrokken. De adviseur merkt evenwel met het Ministerie van Financiën op dat zo'n alternatief niet kan inhouden dat DC-ANSP alleen betaalt voor kosten, waartoe het verplicht is / wordt en verder vrijstelling van dividenden verkrijgt.

Een alternatief voor dividenden c.q. een dividendbeleid dient in de geest van de Landsverordening en de Code alsmede de statuten te worden geformuleerd en moet onder meer dus een redelijk rendement voor de vermogensverschaffers bieden, en jaarlijks kunnen worden getoetst aan de vastgestelde balansnormering. Bij een dergelijk alternatief dividendbeleid dient dan ook de jaarlijkse meldingsplicht door de Minister aan de adviseur in acht worden genomen.

Alhoewel - vanwege het feit dat DC-ANSP liever geen dividend uitkeert, maar de voorkeur geeft aan bijdragen aan de burgerluchtvaart in de kostensfeer - een mogelijk alternatief voor dividenden is verkend, is er geen enkele verplichting van de aandeelhouders jegens de vennootschap om tot een alternatieve oplossing voor het dividend c.q. het dividendbeleid te komen.

Aangezien we reeds in september 2018 zitten wordt de Minister geadviseerd om zo spoedig mogelijk het van toepassing zijnde dividendbeleid (dan wel een alternatief daarvoor) voor 2018 en 2019 aan de adviseur te melden.

5.5 Doorberekening kosten METEO met terugwerkende kracht vanaf 2010

Ten aanzien van het met terugwerkende kracht vanaf 2010 doorberekenen van kosten aan DC-ANSP voor diensten van de METEO houdt de adviseur zich vooralsnog afzijdig van het formeel juridische vraagstuk alsook van de vraag welk bedrag hiermee gemoeid zou zijn. Het is de adviseur niet duidelijk of de Minister eerder over deze kwestie in contact is getreden met DC-ANSP, dan wel of de Minister in het verleden anderszins aan DC-ANSP kenbaar heeft gemaakt dat zij met deze kosten rekening diende te houden. Wel is vast komen te staan dat DC-ANSP (vanaf 2010) van de diensten van METEO gebruik heeft gemaakt en DC-ANSP er van uit mocht gaan dat deze diensten niet om niet werden verleend.

De Minister wordt geadviseerd om in gezamenlijkheid met DC-ANSP en op basis van redelijkheid en billijkheid te komen tot een regeling voor een kostenvergoeding voor diensten van de METEO vanaf 2010, waarbij de hoogte van die kostenvergoeding alsmede de betalingstermijnen voor het voldoen van die kostenvergoeding worden vastgesteld, in aanmerking nemende dat de bedrijfsvoering van DC-ANSP voldoende blijft gewaarborgd.

5.6 Jaarrekening DC-ANSP 2017 en dividenduitkering

De adviseur heeft in de omslag met zaaknummer 2018/022092 de door DC-ANSP aan de (vertegenwoordigers van de) aandeelhouders aangeboden jaarrekening van 2017 mogen ontvangen met daarbij eveneens een advies van 5 september 2018 (zaaknummer: 2018/022092) van het Ministerie van Financiën dienaangaande. Na een analyse van het resultaat en de balans, becijfert het Ministerie van Financiën - onder toepassing van de in het advies van 5 september 2018 met zaaknummer 2018/022085 voorgestelde balansnormering – een maximaal dividend van Naf. 1.200.000 mln. op grond van een redelijk rendement van 5% op het geïnvesteerde vermogen aan het begin van het jaar van Naf. 24.113.000 en stelt voor dit dividendbedrag voor 2017 vast te stellen.

Het bedrag voorgestelde dividendbedrag van Naf. 1.200.000 komt overigens overeen met een payout ratio van ca. 37,5% van de behaalde winst van Naf. 3.203.400 in 2017.

De adviseur constateert dat na de voorgenomen dividenduitkering een solvabiliteitsratio van 45% resteert en een current ratio van 1,37. Daarmee wordt voldaan aan de solvabiliteitsnorm van 40% en een *gewogen* liquiditeitsnorm van 1,25.

Hoewel de adviseur de berekening van het Ministerie van Financiën van het maximum en minimum dividend vanuit de “comprehensive income” niet in de beoordeling heeft betrokken, merkt de adviseur op dat de “comprehensive income” in 2017 geen Naf. 2.081.661 bedraagt , maar Naf. 2.301.182.

Voor wat betreft de post “Contribution of the Government of the Dutch Kingdom” kan de adviseur niet goed oordelen in hoeverre hier wel of geen betalingen door DC-ANSP aan verbonden zijn of dat het wel of niet een echte schuld betreft. De adviseur merkt slechts op dat deze post ook een bijdrage inhoudt ten behoeve investeringen op Aruba, welk eiland niet tot het toezichtsgebied van DC-ANSP behoort. Hoe dan ook lijkt het wel aannemelijk dat het geen korte termijn schuld betreft. Overigens, indien deze post wel als een “normale” korte termijn schuld zou zijn meegenomen, zou nog steeds aan de gewogen liquiditeitsnorm (en solvabiliteitsnorm) zijn voldaan na de voorgenomen dividenduitkering.

Gelet op het voorgaande heeft de adviseur geen bezwaren tegen de voorgestelde dividenduitkering van Naf. 1.200.000 voor 2017.

De adviseur merkt op dat gezien de aandelenverhouding Curaçao (73,3%) - Sint Maarten (18,75%) - Nederland (7,95%) van het voorgestelde dividend Naf. 225.000 toekomt aan Sint Maarten en Naf. 95.400 aan Nederland, waarmee een dividenduitkering van Naf. 897.600 voor Curaçao resteert.

6 Overig Corporate Governance

6.1 Corporate governance in het jaarverslag

In artikel 1 van de Code is onder meer opgenomen dat de hoofdlijnen van de corporate governance structuur van de vennootschap jaarlijks, mede aan de hand van de principes en bepalingen die in deze Code zijn opgenomen, in een apart hoofdstuk in het jaarverslag worden uiteengezet. In dat hoofdstuk geeft de vennootschap uitdrukkelijk aan in hoeverre zij de in deze Code opgenomen principes en bepalingen heeft opgevolgd en zo niet, waarom en in hoeverre zij daarvan is afgeweken.

Elke substantiële verandering in de corporate Governance structuur van de vennootschap en in de naleving van de principes en bepalingen van deze Code wordt als een afzonderlijk agendapunt ter bespreking aan de algemene vergadering van aandeelhouders voorgelegd.

In het advies van het Ministerie van Financiën 5 september 2018 (zaaknummer: is bij de analyse van de jaarrekening 2017 ook ingegaan op het onderwerp Corporate Governance, waarbij het volgende is wordt vermeld:

“(…)

Zowel in het verslag van de raad van commissarissen als in het verslag van de directie (management report) Wordt aandacht besteed aan aspecten van corporate governance. In het verslag van de directie is een aparte paragraaf opgenomen voor “Internal planning and control”. Er wordt daarin vooral ingegaan op de internal planning. De Code vereist echter opname van de hoofdzaken van de rapportage van de directie aan de commissarissen over de uitkomsten van de beoordeling van de opzet van de interne beheersingssystemen, die gericht zijn op het verschaffen van een redelijke mate van zekerheid dat de activa zijn beveiligd tegen ongeoorloofd gebruik, dat een adequate financiële administratie wordt gevoerd en dat de door de vennootschap gepresenteerde financiële informatie betrouwbaar is. Uit het activiteitenoverzicht van de raad van commissarissen blijkt ook niet dat dit onderwerp specifiek aan de orde is gekomen. Uit het overzicht van de activiteiten van de raad van commissarissen blijkt niet dat overleg met de externe accountant heeft plaatsgevonden; de controleverklaring van de accountant meldt dit overigens wel.

(…)”

Het Ministerie van Financiën adviseert om de directie en de commissarissen van DC-ANSP te wijzen op de rapportageverplichting in het jaarverslag van alle aspecten uit de Code Corporate Governance.

Niettegenstaande het feit dat de adviseur niet geheel begrijpt wat wordt bedoeld met een rapportage van het bestuur aan de raad van commissarissen in het kader van de rapportageplicht betreffende het jaarverslag, kan de adviseur de bevindingen van het Ministerie van Financiën in algemene zin volgen en adviseert de Minister om conform artikel 3 lid 1 van de Landsverordening Corporate Governance, zoveel als mogelijk, te bewerkstelligen dat DC-ANSP de principes en bepalingen van de Code naleeft en tevens dat DC-ANSP in het jaarverslag gedegen verslag doet over de naleving van de principes en bepalingen van de Code. In het bijzonder verwijst de adviseur - naast het reeds aangehaalde artikel 1 - ook naar de artikelen 2.2, 4.5 alsmede 3.4 tot en met 3.9 van de Code.

6.2 Nagekomen Stukken van DC-ANSP

Op 19 september heeft de adviseur van de Minister ter kennisneming een viertal nagekomen brieven d.d. 13 september van DC-ANSP ontvangen (referentienummers: DC-ANSP/MA/UIT/2018/9/1585, -1586 -1587 -1588) als reactie op respectievelijk het advies van het Ministerie van Financiën met zaaknummer 2018/022089 betreffende het business plan DC-ANSP 2019-2023, het advies van het Ministerie van Financiën met zaaknummer 2018/040894 betreffende dividenden en bijdragen DC-ANSP 2018-2023 en het advies van het Ministerie van Financiën met zaaknummer 2018/022092 betreffende het jaarverslag DC-ANSP 2017. De adviseur heeft deze nagekomen brieven van DC-ANSP doorgenomen en heeft daarin geen nieuwe feiten aangetroffen, waardoor de adviseur tot andere inzichten zou komen met betrekking tot het dividendbeleid DC-ANSP dan wel zijn advies zou moeten aanpassen.

7 Conclusie en Advies

- De Minister wordt hierbij verzocht om met de nodige voortvarendheid het dividendbeleid voor het boekjaar 2018 alsook 2019 van DC-ANSP (dan wel een alternatief hiervoor) aan de adviseur te melden. Uit de aangeleverde documenten van een dergelijke melding zal eveneens moeten blijken dat bij het opstellen van het dividendbeleid voor het betreffend boekjaar het beleidsplan, het jaarplan en de jaarlijkse exploitatie- en investeringsbegroting in acht zijn genomen

- De Minister wordt geadviseerd om in gezamenlijkheid met DC-ANSP en op basis van redelijkheid en billijkheid te komen tot een regeling voor een kostenvergoeding voor diensten van de METEO vanaf 2010, waarbij de hoogte van die kostenvergoeding alsmede de betalingstermijnen voor het voldoen van die kostenvergoeding worden vastgesteld, in aanmerking nemende dat de bedrijfsvoering van DC-ANSP voldoende blijft gewaarborgd.
- De Minister wordt geadviseerd om conform artikel 3 lid 1 van de Landsverordening Corporate Governance, zoveel als mogelijk, te bewerkstelligen dat DC-ANSP de principes en bepalingen van de Code naleeft en tevens dat DC-ANSP in het jaarverslag gedegen verslag doet over de naleving van de principes en bepalingen van de Code.
- De adviseur heeft geen zwaarwegende bezwaren tegen het door het Ministerie van Financiën geformuleerde dividendbeleid voor DC-ANSP met inachtneming van het gestelde in dit advies waarin onder meer in overweging wordt gegeven om voor de bepaling van het dividend een bepaalde payout ratio te hanteren, zoals dat ook bij andere vennootschappen wordt gedaan.
- De adviseur heeft geen bezwaren tegen de voorgestelde dividendumkering voor DC-ANSP van Naf. 1.200.000 over het boekjaar 2017

SBTNO
De adviseur corporate governance

cc. Minister van Financiën
Minister-President